

## MORGENDIENST

*zondag 30 augustus 2026, 14<sup>e</sup> zondag na Pinksteren*

*Kloosterkerk, Ter Apel*

*voorganger: ds. Marien Grashoff*

---

**Welkom**

**Moment van stilte**

### DIENST VAN VOORBEREIDING

**Intochtslied** : *Psalm 105: 2*

**Bemoediging**

**Drempelgebed**

**Zingen** : *Psalm 105: 18*

**Kyriegebed**

**Glorialied** : *Lied 867*

### DIENST VAN HET WOORD

**Gebed van de zondag**

**Lezing uit het Oude Testament** : *Jeremia 7,23-28<sup>1</sup>*

**Zingen** : *Lied 323*

**Lezing uit het Nieuwe Testament** : *Matteüs 17,14-20<sup>2</sup>*

**Acclamatie**

Voor uw Woord in de Schriften,  
voor uw Woord in ons midden,  
voor uw Woord in ons hart,  
DANKEN WIJ U, O GOD.

**Zingen** : *Lied 923*

### Preek

Drie weken geleden stonden we stil bij de scheppingsverhalen. We leerden dat het daarin draait een *werkwoord*: scheppen. En dat scheppen spreken vereist. Taal dus. We leerden dat taal niet louter beschrijft, op een neutrale manier, als enkel een hulpmiddel om informatie te delen. Dat doet taal zeker, maar het is veel meer. Taal is de gave van de mens om daarmee de werkelijkheid te scheppen. En het komt er erg op aan welke taal we daarvoor gebruiken. Goede taal leidt tot zegen, het laat de aarde en wie daarop wonen opbloeien. Goede taal laat vooral zien wat of wie er *worden* kan, veel meer dan alleen wat er al is. Goede taal is heilzaam en helend.

Maar vanaf de oorsprong heeft taal ook een schaduwzijde, een die gitzwart kan zijn. Want taal kan kleineren, liegen, dwingen, vernielen. Taal kan dingen verbieden, inkorten, verdraaien. Het is opvallend hoeveel negatiefs we kunnen zeggen over taal. We noemen dat allemaal graag 'het kwade', maar dat is te makkelijk. Want op die manier leggen we het veilig buiten onszelf.

---

<sup>1</sup> [\*Naardense bijbel\*](#) (2024) – iets bewerkt.

<sup>2</sup> [\*Naardense bijbel\*](#) (2024) – iets bewerkt.

Wij kunnen er immers niets aan doen wanneer 'het kwaad' toeslaat? Maar dat kunnen we bijbels gezien juist wèl.

Alle politieke rampen van deze en de vorige eeuw, alle oorlogen en vernietigingskampen, ze begonnen allemaal met woorden. Woorden die uitsloten, bedrogen, dreigden, logen. Maar dat is geen noodlot, want ieder mens heeft de mogelijkheid en de opdracht om zijn of haar woorden goed te kiezen. Het Hebreeuwse woord voor spreken is *dabar* en dat betekent tegelijk 'spreken', 'denken' en 'doen'. Wat je doet moet je kunnen uitleggen en wat je zegt moet je doen.

-

De bijbel hecht veel meer belang aan het horen dan aan het zien. In de Koran heten Joden en christenen terecht 'de mensen van het Boek'. De tempel in Jeruzalem bestaat al tweeduizend jaar niet meer, honderden synagogen zijn verwoest of verdwenen, maar de Torah reist altijd mee met het Joodse volk. In de dienst in de synagoge, van liberaal tot orthodox, draait het altijd om het *horen* van de Torah, en dat dus in het Hebreeuws.

Het christendom kwam naar West-Europa via Ierse, Schotse en Angelsaksische monniken. Van hun Keltische kerken en kloosters is heel weinig bewaard, maar hun boeken hebben we nog steeds. Die waren voor hen belangrijker dan hun gebouwen. De evangelieboeken konden ook niet groot en mooi genoeg zijn: het *Book of Kells* of de *Lindisfarne Gospels* zijn nog steeds van ongekende schoonheid.<sup>3</sup> En dankzij het zeer nijvere kopieerwerk van die monniken zijn ook veel werken uit de Griekse en Romeinse oudheid bewaard gebleven.

Ondanks alle prachtige kerken en kathedralen, verstilde kapellen of kloosters, ondanks een hele organisatie met gewijde ambtsdragers, rituelen en sacramenten, heiligen en kerkleraars, zijn het toch uiteindelijk de *woorden* van de bijbel die de enige grondslag zijn voor het christelijk geloof. Een klassiek protestants principe is dat het geloof komt uit het *gehoorde* Woord – *Ex auditu Verbi*.<sup>4</sup> Dus inderdaad: horen is belangrijker dan zien.

-

Woorden vormen een verhaal. Dat kan strikt beschrijvend zijn: de wetenschap doet niet anders. En ook wiskunde is uiteindelijk een taal waarmee je een verhaal vertelt, een verhaal in meetbare eenheden. Deze taal dringt inmiddels door tot in alles. Want ook psychische verschijnselen of geestelijke mankementen willen wij vastleggen in een verhaal dat je kunt nameten. Psychologie en psychiatrie gaan tegenwoordig over functies, erfelijkheid en biochemie. Juist aan die, laat ik zeggen: *meetbare*, verhalen hechten wij een groot belang.

Misschien wel een te groot belang. Want taal is veel meer dan enkel beschrijvend. Taal geeft niet alleen de werkelijkheid weer, het roept zelf werkelijkheid op. Het woord van de rechter verandert op slag en ingrijpend het leven van betrokkenen. Want dat woord is wet. Maar de

---

<sup>3</sup> Bekijk de prachtige animatiefilm [The Secret of Kells](#) uit 2009 om een aardig idee te krijgen van de betovering van zo'n boek. Nog te koop [als DVD](#).

<sup>4</sup> De vanouds [hervormde orthodoxie gebruikt de term nog steeds](#), meestal in het Nederlands, maar oudere gereformeerden [herkennen het ook vast nog wel](#).

populariteit van fantasy, science-fiction of games verraaft dat mensen juist meer vermoeden en wensen dan alleen dat wat controleerbaar en meetbaar is.

De vader van alles wat tegenwoordig fantasy heet is waarschijnlijk J.R.R. Tolkien geweest. Zijn epos *In de ban van de Ring* biedt een woordkunst waarmee een hele werkelijkheid wordt opgeroepen. En wat mij betreft staat dat op eenzame hoogte. Hoewel vrijwel niets daarin 'echt' is, in de zin van meetbaar of controleerbaar, zitten de drie dikke delen vol met waarheid en wijsheid – met name ook uit christelijke bron, want Tolkien was een toegewijd katholiek gelovige. De films die ervan gemaakt zijn maken de wereld van Midden-Aarde toch eigenlijk te echt, te letterlijk en te mooi. Ze laten te weinig ruimte voor de verbeelding van wie het verhaal leest – of hoort. Want Tolkien las zijn verhaal in grote delen ook voor in zijn Oxfordse schrijversclub.<sup>5</sup>

In het tweede deel belanden twee hobbits, Merijn en Pepijn, in het mysterieuze woud Fangorn en daar worden ze letterlijk opgepikt door Boombaard, een ent. Omdat bomen heel oud kunnen worden spreken enten ook een heel langzame taal met heel lange woorden om daarin de lange geschiedenis van zaken te kunnen vangen. In het verhaal vraagt Boombaard aan de twee hobbits:

'...hoe noemden jullie het ook alweer?

'Heuvel,' opperde Pepijn.

'Rand, richel,' stelde Merijn voor.

Boombaard herhaalde de woorden bedachtzaam. 'Heuvel. Ja, dat was het. Maar het is een haastig woord voor iets dat hier heeft gestaan sinds dit deel van de wereld werd gevormd.'<sup>6</sup>

Woorden roepen iets op, en een kort woord als 'heuvel' doet geen recht aan iets dat oeroud is. Nou ja, in Engeland dan, want onze heuvels dateren uit de laatste ijstijd en zijn dus piepjong. Maar zo werkt taal: het roept iets op.<sup>7</sup>

En daarmee maken we ons verhaal van de werkelijkheid – en dat verhaal is dan de werkelijkheid. Ook over onszelf hebben we een verhaal: wie we zijn, hoe we denken en doen,

---

<sup>5</sup> Dat was [The Inklings](#), waarvan o.a. ook C.S. Lewis, Owen Barfield en Adam Fox lid waren. Een beroemde reactie van een van de leden op het voorlezen van Tolkien luidde: 'Oh no! No more elves and dwarves!'

<sup>6</sup> J.R.R. Tolkien, *In de ban van de Ring*. Tweede boek: De twee torens (Amsterdam: Uitgeverij M, 2004, 64e druk). Vertaald door Max Schichart, pag. 77. Het Engels is nog puntiger: 'Hill. Yes, that was it. But it is a hasty word...' – [The Lord of the Rings](#). Part II: The Two Towers (London: HarperCollins, 2004, 50<sup>th</sup> Edition) p. 455. In het commentaar bij de tekstuitgave en vertaling van het Oudengelse Beowulf is Tolkien veel dieper ingegaan op de taal en de betekenis ervan, maar dat moet ik nog steeds lezen: J.R.R. Tolkien, [Beowulf](#). Bezorgd door Christopher Tolkien (Amsterdam: Boekerij, 2014). Het eerste woord in Beowulf is overigens 'Hoort!' Wat betreft het verbeelden van zijn boeken was Tolkien nogal terughoudend: hij vond het al snel te 'echt' of te glad. Juist de bijna abstracte illustraties van Cor Blok (op de Nederlandse uitgaven uit de jaren '70 en '80) konden hem wel bekoren.

<sup>7</sup> De moderne biologie ziet steeds meer overeenkomsten tussen menselijke communicatie en die van dieren, of zelfs bomen en planten. Ik vind dat te simpel, omdat je daarmee taal terugbrengt tot louter het overbrengen van een boodschap of een emotie. Menselijke taal is in de eerste plaats inderdaad beschrijvend van aard – de wetenschap doet niet anders – maar daarnaast is er vertelkunst, poëzie, beeldspraak, dubbelzinnigheid, droombeelden, fantasie, humor, ironie, leugens, enz. Menselijke taal kan niet alleen de werkelijkheid beschrijven, maar ook een werkelijkheid oproepen of tot stand brengen. Zie daarvoor bv. het werk van [John Austin](#) (1911-1960) of [Ludwig Wittgenstein](#) (1889-1951).

waarom en waartoe we er zijn. Dat verhaal kan ontregeld raken. Dat wil zeggen: het vertelt niet meer de waarheid over de feiten en emoties, dingen ontbreken of worden niet goed verteld, het doel wordt onduidelijk.

Tegenwoordig maken we veelvuldig gebruik van medicijnen om psychische nood te behandelen. Er worden onfatsoenlijke bakken geld verdiend aan antidepressiva. Begrijp mij niet verkeerd: ze kunnen prima werk verrichten voor wie gewoon bepaalde stofjes mist in het hoofd. Maar vroeger legde de psychiater je op een divan om jouw verhaal te vertellen. Ik heb het zelf één keer mogen ervaren en dat hielp zeker, helemaal zonder pillen. Juist een verhaal, *jouw* verhaal, kan grote kracht in zich hebben.

Maar om het nog iets ingewikkelder te maken: we hebben niet alleen te maken met ons eigen verhaal van de werkelijkheid. De samenleving heeft haar eigen verhalen en die hebben nog grotere kracht. We groeien ermee op en kunnen ons er niet aan onttrekken. Ze komen via alle mogelijke media iedere dag op ons af. De gedeelde verhalen vertellen op hun manier wat waar is of niet-waar, wat echt is of vals, wat goed is en welke doelen we moeten nastreven.

Een dominant verhaal is dat ieder mens een individu is en zelf het eigen leven bepaalt. Daarin is dan succes een heel belangrijk element. Voldoe daar maar eens aan. Een ander verhaal is dat de wereld draait om winnen of verliezen. Dat verhaal lijkt erg aannemelijk, maar er kunnen dan maar heel weinig winnaars zijn. Wat doet dat met je? En dan is er uiteraard het verhaal dat hieraan vast zit: dat in de echte wereld alleen het recht van de sterkste geldt. Het zijn uiteraard degenen die zichzelf sterk achten die dit verhaal het hardst en het meest vertellen.

Al die verhalen bepalen wat wij zien als 'de werkelijkheid'. En wie een beetje oplet en nadenkt, voelt dat de vanouds vertrouwde verhalen gewoon beginnen te wringen. Het is niet zo vreemd dat heel veel mensen op zoek zijn naar nieuwe oriëntatie en een diepere grond.

-

Als we met dit in gedachten luisteren naar het genezingsverhaal van Jezus, gaan we andere dingen zien. Onze eerste reactie zal zoiets geweest zijn als: 'Demonen bestaan toch niet.' In de beschrijvende taal van de wetenschap klopt dat, want demonen zijn niet meetbaar en dus niet 'echt'. Maar voor iemand die in zichzelf een demon ervaart is dat een keiharde en vooral angstwekkende werkelijkheid. Ik heb het een keer zien gebeuren en ik wist er niet goed raad mee. De vrouw is er uiteindelijk ook aan onderdoor gegaan.

Jezus staat geen seconde stil bij de vraag of die demon wel echt is. Wij zeggen dan: ja, zo dacht men toen nu eenmaal. Maar dat is te makkelijk. Jezus accepteert zonder voorbehoud het verhaal van die vader: zijn zoon heeft een demon.

Wat Jezus dan doet is die demon 'afstraffen'. We zouden graag weten wat dat is en hoe dat werkt. Daarover lezen we niets. Maar zou het kunnen zijn dat Jezus onvoorwaardelijk in het verhaal van die zieke jongen stapt en daardoor het verhaal verandert? Zou hij niet precies de juiste woorden gevonden hebben om de angst en de chaos weg te jagen uit het verhaal dat die jongen over zichzelf had? En zou dat niet tegelijk een wonder zijn en een daad van diep geloof? Want goede taal is helend en helpt een mens te worden wie hij wezen moet.

Het lukte mij niet om bij die Surinaamse vrouw de woorden te vinden. Ook niet in de taal van het gebed. Ik voelde mij een falende pastor. Of was ik toen gewoon een kleingelovige, net als de leerlingen van Jezus? Of ontbrak het juist die gepijnigde vrouw aan geloof? Het geloof is immers uit het gehoorde woord. Maar het blijft pijnlijk dat ze dat in haar levensverhaal niet heeft kunnen terugvinden.

Laten wij oprecht, aanhoudend en hoopgevend zoeken naar goede woorden. Opdat onze verhalen tot zegen kunnen zijn.

Amen.

**Orgelspel**

**Zingen :** *Lied* 321: 1, 2, 5

**DIENST VAN HET ANTWOORD**

**Collecte**

**Gebeden**

**Onze Vader**

**Slotlied :** *Lied* 315: 1, 3

**Zegen**